

מבחר הפעלות (22-27) לבת הדתית - לקראת שירות לאומי

אהבת חסד

מטרות:

- להביא למודעות המשתתפות שהתרומה לזולת ולחברה, המצוינת במקורותינו במונח "חסד", היא מערכי היסוד של היהדות.
- להביא למודעות המשתתפות שהעזרה לזולת, אשר התמסדה באמצעות ארגונים ומוסדות פרטיים וממלכתיים, משאירה מקום חשוב לתרומה האישית ולמעשי חסד של כל אחד ואחד מאיתנו.

עזרים:

- דף מקורות לכל קבוצה
- כרטיס משימה קבוצתית
- נייר וכלי כתיבה

מהלך ההפעלה

שלב א' - אישי במליאה

- למנחה:** כל משתתפת תרשום לעצמה את המניע האישי שלה לרצון להתנדב ולתרום לחברה.
- בקש ממספר תלמידות לשתף את המליאה במניע שלהן להתנדבות ורשום את המניעים על הלוח.
- המנחה שואל: מתי נחשבת העזרה לזולת "מעשה חסד"? (כאשר מבקשים מאדם עזרה והוא נענה לה, הוא מקיים מצווה. כאשר הוא יוזם את העזרה, זה נחשב מעשה חסד).

שלב ב' - קבוצתי

- הכיתה נחלקת לקבוצות. כל קבוצה מקבלת זכי מקורות ומתייחסת לשאלה:
 מהו המניע המרכזי לעשיית חסד בכל מקור?

מקורות בנושא: חסד ונתינה

מקור מס' 1

1. א. הקב"ה בכוונה ברא את האדם באופן זה שכל אדם נזקק לעזרתו של הזולת וכמעט שלא מצוי שהאדם יוכל לסדר את ענייניו לבדו ותמיד הוא זקוק לעזרת אחרים כי כך ברא הקב"ה את הבריאה שיהא האדם חסר וכל אחד משלים את השני, כל אחד בשטח שלו.

(החפץ חיים, "אהבת חסד")

1. ב. כאשר ברא אלוהים את האדם, עשהו לנותן ונוטל. כוח הנתינה הוא כוח עליון ממידות יוצר הכל ברוך הוא, שהוא מרחם ומיטיב ונותן מבלי לקבל דבר בתמורה. וככה עשה את האדם ככתוב: "בצלם אלוקים עשה את אדם" כי יוכל לרחם, להיטיב וליתן.

(עלפי "מכתב מאלוהיו", מאת הרב אברהם א. דסלר, ירושלים, תשמ"ג)

□ מה המניע המרכזי לעשיית חסד במקורות אלו?

מקור מס' 2

והטעם בכל זה כי הקב"ה הוא אבינו הוא מלכנו ורוצה תמיד לעזור לנו והוא הנהיג בבריאה שכדי שיזכה אדם לברכה מאת ה' הוא צריך לתת לחברו ועל ידי שנותן לחברו הוא מעורר על עצמו בשמים את מידת הנתינה ומן השמים מרחמים עליו ונותנים לו בכפל כפליים יותר מאשר נתן לחברו. ולכך כדי שיזכה האדם לברכה והצלחה לכך מזמינים לו כל מיני אופנים של גמילות חסדים לעזור לחברו, כדי שיזכה להתברך מן השמים. ונמצא שכשגומל חסד לחברו הרי הוא גומל חסד לעצמו, וכמו שנאמר במשלי "גומל נפשו איש חסד" (משלי, י"א, י"ז), כלומר שהאדם העושה חסד לאחרים הרי הוא גומל חסד עם עצמו.

□ מה המניע המרכזי לעשיית חסד במקור זה?

מקור מס' 3

ידוע שכוח הצדקה והחסד מגביר מידת הרחמים, וכמו שאמרו חז"ל על הפסוק "ונתן לך רחמים ורחמן" כל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים.

(החפץ חיים, בסוף ספרו "אהבת חסד")

□ מה המניע המרכזי לעשיית חסד במקור זה?

מקור מס' 4

שלושה סימנים יש באומה זו: רחמנים, ביישנים וגומלי חסדים (יבמות ע"ט ע"א) כל המרחם על הבריות, בידוע שהוא מזרעו של אברהם אבינו (ביצה ל"ב ע"ב).

הרב סולובייצ'יק מרחיב רעיון זה במאמרו "הדגשת המוסריות ביהדות" (בתוך: פרקים במחשבת הרב, ההסתדרות הציונית העולמית, ירושלים, תשמ"ד) ושואל: האם רגש הרחמים איננו הביטוי הטבעי לכל אדם אשר נברא בצלם אלוקים? ואם כן, האם אין הוא צריך להיות קניינה של האנושות כולה?!
מדוע אפוא מאפיינים סימנים אלה רק אותנו? שואל הרב סולובייצ'יק.

ומשיב: אדם נברא "בצלם אלוקים", והוענקה לו היכולת לאהוב ולרחם. יכולת זו היא אכן קניינו של כל אדם. לכל אדם יש פוטנציאל לאהוב ולרחם. אולם, יכולת זאת ניתנת להזדקקה ולעתים קרובות היא אכן מוזדקקת.

תפקיד האדם בעולמו הוא לעבוד על עצמו כדי להוציא יכולת זו מן הכוח אל הפועל; להפוך יכולת זו לצורך נפשי לאהוב ולרחם, צורך אשר יתבטא במעשים.

שירגיש אדם צורך להיטיב לחברו, לא רק כאשר הוא נדרש לכך, אלא ביוזמתו.

□ מה המניע המרכזי לעשיית חסד במקור זה?

מקור מס' 5

לפני כל פרק ממסכת אבות אנו מקדימים את המשנה: "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא". משנה זו אינה חלק ממסכת אבות. היא תחילת הפרק העשירי של מסכת סנהדרין! מדוע אפוא נוספה משנה זו לכל פרק מפרקי אבות?

ההסבר מובא בילקוט מעם לועז (הוצאת וגשל, ירושלים, תשכ"ז):

לפי שכל מלאכה שאדם מתחיל לעשות, צריך שיידע תחילה התכלית של אותה מלאכה. שאם אינו יודע תכליתה, אינו עוסק בה מתוך חיבה, כיוון שאינו יודע מה התועלת, היוצאת מן המלאכה שהוא עושה. למשל, אם אדם בונה בית, הוא בונה בחיבה, כיוון שיוזע התכלית של המלאכה, כדי שיהיה לו בית לזר בו. וכן בכל מלאכה ומלאכה. לכן נוהגים לקרוא משנה זו, כדי ללמדנו שעיקר הלימוד הוא לקיים מצוות, שבהן זוכים לחיי העולם הבא.

לפני חכמינו, אשר הנהיגו את לימוד מסכת אבות, עמדה מטרה חינוכית: כיצד לעורר מוטיבציה לקיום המצוות? הם הבינו, שאם לא ברור לאדם "לשם-מה זאת לו", כל פעולה קלה תיחשב בעיניו עול, והוא עלול לא לעשותה.

לכן צירפו את המשנה ממסכת סנהדרין, המבליטה את חשיבות המצוות: קיום המצוות מזכה אותנו בחיי העולם הבא. זה חשוב לנו!

□ מה המניע המרכזי לעשיית חסד במקור זה?

מקור מס' 6

כאשר ביקש אליעזר עבד אברהם להקים בשליחות אדוניו את בית אברהם, הוא זיהה את הדיוקן האנושי המיועד והמתאים לכך שמנחה אותו מידת החסד ("אותה הוכחת לעבדך ליצחק"). מכיוון שנמצאו ברבקה סימני חסד הייתה ראויה לבית אברהם ולזכות בבניין בית ישראל כולו. זהו היסוד שעליו יתכונן הבית כולו, יסוד עם למופת בשביל כל האנושות.

חסד הוא הנקודה אשר העולם כולו הושתת ממנה וכל קיומו עליה.

העולם יכול להתקיים רק בזכות איש החסד הדבק במידותיו של בורא העולם, שרצונו להיטיב עם בריותיו.

(מתוך: "נחלת יוסף", הרב יוסף זאב הלוי, עולם חסד יבנה, עמ' 200)

□ מה המניע המרכזי לעשיית חסד במקור זה?

שלב ג' - במליאה

כל קבוצה מדווחת על המניע המרכזי לעשיית חסד במקור שקיבלה.

שאלות לדיון:

1. אילו מהמניעים מדברים אליכן במיוחד? מדוע?
2. באיזה מקור מוצאים מניע שמקל על המקבל?
3. איך אפשר לעשות חסד גם במסגרת תהליכי המיסוד המקובלים כיום?
4. מהם היתרונות והחסרונות של מיסוד העזרה לזולת לעומת התנדבותם של יחידים?
5. האם השירות הלאומי נראה לכן כמיסוד או כתרומה של יחידים? נמקו.